

Spis treści

Wykaz ważniejszych skrótów	9
Wstęp	11

Rozdział I

Bojaźń szacunkowa (kan. 1103 KPK) oraz symulacja całkowita (kan. 1101 § 2 KPK) po stronie pozwanej w wyroku c. Salvatori z 26 października 2012 roku	13
1. Motywy prawne	14
1.1. Przymus i bojaźń	14
1.2. Wykluczenie samego małżeństwa	18
2. Motywy faktyczne	19
2.1. Uwagi ogólne	19
2.2. Przymus i bojaźń	22
2.3. Wykluczenie samego małżeństwa	25
3. Uwagi końcowe	25

Rozdział II

Błąd co do przymiotu osoby (kan. 1097 § 2 KPK) po stronie pozwanego w wyroku c. Pinto z 20 maja 2014 roku	28
1. Motywy prawne	29
2. Motywy faktyczne	30
3. Uwagi do wyroku	33

Rozdział III

Niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich z powodu alkoholizmu chronicznego (kan. 1095, n. 3 KPK) po stronie pozwanej w wyroku c. Vaccarotto z 23 maja 2014 roku	36
1. Motywy prawne	38
2. Motywy faktyczne	44
3. Uwagi do wyroku	50

Rozdział IV

Niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich (kan. 1095, n. 3 KPK) po stronie powódki w wyroku c. Bunge z 28 października 2014 roku	54
1. Motywy prawne	56
2. Motywy faktyczne	58
3. Uwagi do wyroku	62

Rozdział V

Symulacja całkowita (kan. 1101 § 2 KPK) po stronie powoda w wyroku c. Ferreira Pena z 13 listopada 2014 roku	65
1. Motywy prawne	66
2. Motywy faktyczne	69
3. Uwagi do wyroku	73

Rozdział VI

Bojaźń szacunkowa (kan. 1103 KPK) po stronie powódki w wyroku c. Todisco z 18 grudnia 2014 roku	77
1. Motywy prawne	78
2. Motywy faktyczne	84
3. Uwagi do wyroku	90

Rozdział VII

Warunek dotyczący przyszłości (kan. 1102 § 1 KPK) po stronie pozwanego w wyroku c. Defilippi z 19 grudnia 2014 roku.	94
1. Motywy prawne	95
2. Motywy faktyczne	99
3. Uwagi do wyroku	102

Rozdział VIII

Wykluczenie <i>implicite</i> dobra wierności(kan. 1101 § 2 KPK) po stronie pozwanego w wyroku c. Salvatori z 14.10.2018 roku.	104
1. Motywy prawne	106
2. Motywy faktyczne	111
3. Uwagi do wyroku	115

Rozdział IX

Przeszkody: święceń (kan. 1087 KPK) i wieczystego ślubu publicznego czystości(kan. 1088 KPK)oraz poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)po stronie powoda w wyroku c. Caberletti z 12 stycznia 2021 roku	121
1. Motywy prawne	122
1.1. Przeszkody ślubu zakonnego i święceń	122
1.2. Brak wolności wewnętrznej.	126
2. Motywy faktyczne	129
2.1. Dyspensa od przeszkód ślubu zakonnego i święceń	129
2. 2. Brak wolności wewnętrznej	133
3. Uwagi do wyroku	138

Rozdział X**Niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich
(kan. 1095, n. 3 KPK) po stronie pozwanego**

w wyroku c. Ferreira Pena z 1 marca 2022 roku	145
1. Motywy prawne	146
2. Motywy faktyczne	149
3. Uwagi do wyroku	155

Rozdział XI**Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)
po stronie powoda w wyroku c. Todico z 6 maja 2022 roku . . . . .**

1. Motywy prawne	159
2. Motywy faktyczne	163
3. Uwagi do wyroku	171

Rozdział XII**Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)
i niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich
(kan. 1095, n. 3 KPK) po obu stronach w wyroku c. Jaeger
z 11 maja 2022 roku . . . . .**

1. Motywy prawne	176
2. Motywy faktyczne	181
3. Uwagi do wyroku	190

Rozdział XIII**Podstępne wprowadzenie w błąd (kan. 1098 KPK) po stronie
powoda w wyroku c. Milite z 22 lutego 2023 roku . . . . .**

1. Motywy prawne	194
2. Motywy faktyczne	196
3. Uwagi do wyroku	201

Rozdział XIV**Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK)
po stronie powoda w wyroku c. Viscome z 23 lutego 2023 roku . . . . .**

1. Motywy prawne	204
2. Motywy faktyczne	205
3. Uwagi do wyroku	210

Rozdział XV

Poważny brak rozeznania oceniającego (kan. 1095, n. 2 KPK) i niezdolność do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich (kan. 1095, n. 3 KPK) po stronie powódki

w wyroku c. Erlebach z 30 marca 2023 roku 212

1. Motywy prawne z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego
i niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich . . . 213
2. Motywy faktyczne z tytułu poważnego braku rozeznania oceniającego
i niezdolności do podjęcia istotnych obowiązków małżeńskich
po stronie pozwanej 217
3. Wykluczenie dobra wierności 225
4. Uwagi do wyroku 226

Zakończenie 231

Bibliografia 235

Sententia facit ius (D. 5, 2, 17, 1).

Studi sulla più recente giurisprudenza della Rota Romana

nelle cause *nullitatis matrimonii* (2012-2023) – Indice 249

Wstęp

Małżeństwo, będące szczególnym darem Stwórcy, podniesione przez Chrystusa – pomiędzy ochrzczonymi – do godności sakramentu, stanowi rzeczywistość o wartości nieporównywalnej. Dając początek rodzinie, która „ma kluczowe znaczenie dla przyszłości świata i Kościoła” [...], „prowadzi małżonków ku wolnemu i wzajemnemu darowi z samych siebie, potwierdzonemu zarówno delikatnością uczuć, jak i czynem, i przenika całe ich życie” (Franciszek, *Amoris laetitia*, nn. 31 i 125). Owa „wspólnota całego życia mężczyzny i kobiety” (kan. 1055 § 1 KPK), wyłączna i nierozzerwalna, otwarta na przyjęcie potomstwa, „oddaje się na służbę człowiekowi i światu” (Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, n. 64).

Małżeństwo jest prawdziwym dobrem o nadzwyczajnej wartości dla wszystkich: dla samych małżonków, dla ich dzieci, dla wszystkich rodzin, z którymi małżonkowie nawiązują relację, dla całego Kościoła, dla całej ludzkości. Jest dobrem „rozlewającym się” (Franciszek do Roty Rzymskiej 27 stycznia 2023 roku).

Jak wskazuje codzienność, niejednokrotnie mają miejsce przypadki, w których małżeństwo nie staje się jednak dla tych, którzy je zawarli, „prawdziwym dobrem”: ich wspólnota nie wytrzymuje „próby czasu” i rozpada się. W takiej sytuacji rozwiedzeni małżonkowie z reguły zawierają nowe związki (cywilne), w których „się odnajdują”, po czym dość często, usiłując uzyskać dla swojej nowej wspólnoty status małżeństwa kanonicznego (a gdy oboje są ochrzczeni, jak zazwyczaj bywa, także małżeństwa sakramentalnego), zwracają się do Trybunału kościelnego o stwierdzenie nieważności swojego związku kanonicznego.

Pomijając przypadki niewątpliwej winy samych małżonków, którzy ważnie zawarli małżeństwo, lecz nie potrafili w nim wytrwać „do końca”, bywają sytuacje, w których, jak się później okazuje, istniała między nimi przeszkoda małżeńska, której wcześniej nie wykryto (po jej wykryciu przynajmniej jedna ze stron nie zdecydowała się na konwalidację związku) albo u jednej z nich zabrakło ważnej zgody małżeńskiej, owego aktu woli określonego w kan. 1057 § 2 KPK, który to akt stanowi przyczynę sprawczą małżeństwa (zgoda była wyrażona jedynie zewnętrznie: słowami lub znakami).

Poznanie prawdy o danym małżeństwie i ewentualne stwierdzenie jego nieważności, dokonujące się na drodze procesu kanonicznego, wymaga rzetelnej i pogłębionej analizy zgromadzonego przez trybunał materiału dowodowego. Rozpoznając daną sprawę *nullitatis matrimonii*, sędziowie stają

przed niełatwym i odpowiedzialnym zadaniem, wymagającym dobrej znajomości nie tylko kanonicznego prawa małżeńskiego, lecz również orzecznictwa Trybunału Roty Rzymskiej, które stanowi „wzorcowe dzieło mądrości prawniczej” (Benedykt XVI do Roty Rzymskiej 26 stycznia 2008 roku). To ono ma służyć pomocą Trybunałom niższych stopni jurysdykcji, kształtując określone zasady w rozstrzyganiu spraw małżeńskich (w trosce o jednolitość orzecznictwa kościelnego) i stanowiąc – w myśl kan. 19 KPK – jedno z uzupełniających źródeł prawa (art. 200 § 1 Konstytucji apostolskiej Franciszka *Praedicate Evangelium* z 11 lutego 2022 roku).

Niniejsza publikacja, będąca prezentacją piętnastu wybranych orzeczeń rotalnych (w tym siedmiu niepublikowanych) z lat 2012-2023, opatrzonych komentarzami, w sprawach rozpoznanych z różnych tytułów nieważności, ma na celu przybliżenie sędziom i pozostałym pracownikom Trybunałów diecezjalnych i metropolitalnych (również adwokatom) najnowszego orzecznictwa rotalnego; być może, będą do niej sięgać także studenci prawa kanonicznego.

Pragnę bardzo serdecznie podziękować ks. infułatowi dr. Grzegorzowi Erlebachowi, wieloletniemu i zasłużonemu Audytorowi Roty Rzymskiej za łaskawe udostępnienie mi (za zgodą Ponensów) niepublikowanych orzeczeń wymienionego Trybunału Apostolskiego.

Płock, 29 czerwca 2023 roku